

Сумський національний аграрний університет

ВЗАЄМОДІЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ СТУДЕНТАМ ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті досліджуються особливості використання інноваційних технологій у викладанні української мови за професійним спрямуванням студентам вищих навчальних аграрних закладів, їхня взаємодія з традиційними методами навчання. Розглядаються комп'ютерні, комунікаційні, інформаційні, мультимедійні технології, а також технології інтерактивних методів навчання.

Ключові слова: інноваційні технології, інтерактивні та традиційні методи навчання, українська мова за професійним спрямуванням, вища школа.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується виведенням освіти в Україні на рівень розвинутих країн світу. Закріплення Конституцією України статусу української мови як державної зумовлює зростання її значення у всіх сферах українського суспільства. Усе очевиднішим стає той факт, що не сама сума знань, а синтез знань, умінь і професійних переконань є основним показником всебічно підготовленого фахівця, який обізнаний із найважливішими законами документознавства, знає основи ділового спілкування в усній і писемній формах у типових ситуаціях, уміє вести ділові переговори, комерційну кореспонденцію, укласти договори, контракти, угоди, планувати ділові поїздки тощо. Реалізація цих завдань можлива лише за умови переходу від класичної системи освіти, метою якої була підготовка фахівця, що володіє знаннями, до нової системи, яка готує людину, що не тільки знає, але і розуміє інших людей, інші культури, специфіку сучасного буття, здатна до конструктивного діалогу.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема вдосконалення форм і методів викладання гуманітарних дисциплін, їх постійного оновлення, пристосування до нових умов життя останнім часом не виходить з розряду актуальних для вищої освіти. Сучасна наука вже має певний досвід у розв'язанні питань такого плану. Так, на сьогодні вже існує значна кількість праць, у яких розглядається сутність інновацій у викладанні гуманітарних

дисциплін у вищій школі. Узагальнено-теоретичний аспект щодо поняття педагогічної технології розроблений сучасними педагогами: В.Безпалько, М.Кларінім, Б.Лихачовим, В.Монаховим, Г.Селевко та іншими. Проблему використання інноваційних методів розглядали такі вчені як О.Арламов, М.Бургін, В.Журавльов, В.Загвязинський та інші. Проблеми мовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей аналізують у науковій літературі Т.Кошелева, Г.Попова, І.Соломаха, Н.Ушакова, Н.Хлизова.

Хоча питання пошуку інноваційних методик організації навчального процесу постійно стають предметом зацікавлення багатьох учених, на сьогодні вони ще не здобули остаточного розв'язання і вимагають подальшого серйозного та ґрунтовного розгляду. Зараз перед викладачем української мови за професійним спрямуванням у ВНЗ постає проблема пошуку шляхів підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення мови, закріплення їхньої позитивної мотивації до навчання. Однією із можливостей вирішення цієї проблеми є використання інноваційних технологій у навчанні. Отже, тема нашого дослідження є актуальною.

Мета запропонованої статті – дослідити особливості використання інноваційних технологій у викладанні української мови за професійним спрямуванням студентам вищих аграрних навчальних закладів, їхню взаємодію з традиційними формами та методами викладання дисципліни.

Виклад основного матеріалу. Державний статус української мови, закріплений Конституцією України, розширення сфери функціонування державної мови протягом останнього десятиліття зумовили потребу запровадження в закладах вищої освіти України обов'язкового курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». Часто виникає невідповідність між високим професійним рівнем і низьким рівнем культури мовлення особистості. Це ставить перед викладачами завдання створити такі умови вивчення української мови, щоб студенти могли активно послуговуватись нею в усіх сферах громадського життя, усвідомлювали роль

і значення рідної мови у формуванні розвиненої особистості, фахового потенціалу нашої держави.

Навчальний курс "Українська мова за професійним спрямуванням", що викладається в Сумському національному аграрному університеті, має на меті підготувати кваліфікованих і грамотних фахівців, які творчо використовуватимуть мовні засоби для реалізації фахових інтересів у будь-якій ситуації ділового спілкування, уміло застосовуватимуть фінансову, технічну, юридичну, економічну, суспільно-політичну лексику, опанують науковий та офіційно-діловий стилі української мови.

Основним напрямом у навчанні українського мовлення є постійне вдосконалення методики його викладання. Упровадження інноваційних технологій у навчальний процес створило сприятливі умови для вдосконалення різних методів і форм викладання мови. Саме слово «інновація» означає створення нових методичних способів і прийомів, концепцій і наочних засобів.

Основними інноваційними технологіями, що використовуються в навчальному процесі під час викладання української мови за професійним спрямуванням в Сумському національному аграрному університеті, є: комп'ютерні технології, комунікаційні технології, інформаційні технології, технологія інтерактивних методів, мультимедійні технології.

Під час викладання української мови за професійним спрямуванням студентам виникає необхідність інтерактивної взаємодії, коли викладач не просто потребує репродуктивного відтворення змісту першоджерел, підручників, лекційного матеріалу, а змушує аналізувати: узагальнювати сказане, співвідносити з іншими проблемами, виявляти наявність протиріч. Використання інтерактивних методів у педагогічному процесі спонукає викладача до постійної творчості, вдосконалення, зміни, професійного зростання, розвитку. [3;25].

Важливе значення має правильне формування системи вправ, що передбачає врахування принципу послідовності набутих знань у досягненні

мети. Оскільки професійне мовлення має свої особливості, то система вправ повинна будуватися на такому мовному та мовленнєвому матеріалі, який якнайбільше відображає професійну діяльність. До таких типів вправ належать: 1) **конструктивні:** *за усною формою мовлення та видами мовленнєвої діяльності* (вправи для розвитку навичок слухання і говоріння; вправи для розвитку навичок читання й розуміння); 2) **вправи з різних видів мовлення:** *за писемною формою мовлення та видами мовленнєвої діяльності* (вправи з написання різних типів текстів наукового та офіційно-ділового стилів; вправи для навчання дидактичному письму); 3) **аналітичні вправи:** *за мовними рівнями* (вправи лексичні; граматичні; стилістичні; лексикографічні); *за етапами навчання* (вправи розпізнавальні; тренувальні; вправи, спрямовані на вдосконалення навичок професійного мовлення; вправи для самоконтролю); *за рівнем складності* (вправи за зразком; творчі вправи).

Вправи, які пропонуються студентам для виконання, доцільно поділяти на такі групи. Перша група вправ передбачає знаходження в тексті термінів, визначення їх лексико-синтаксичної сполучуваності, з'ясування їхнього значення за допомогою термінологічних словників. Ці завдання сприятимуть розвитку зв'язного мовлення студентів, готуватимуть їх до самостійної роботи з текстом. Друга група вправ спрямована на складання власних висловлювань, засвоєння різних типів речень, їхніх функцій та стилістичних можливостей, особливостей поєднання в мікротексти. У результаті студенти повинні навчитись відповідати на запитання за текстом, будувати власне висловлювання. Третя група вправ орієнтована на формування у студентів навичок діалогічного та монологічного мовлення у сфері обраної спеціальності. Сюди можна також віднести вправи на переклад фахових текстів з російської мови на українську їх редагування.

Великою популярністю користується підготовка рефератів. Це традиційний, але важливий вид роботи, під час якого студенти вчаться

самостійно опрацьовувати літературу, узагальнювати та систематизувати матеріал, знайомляться з основами оформлення наукової роботи.

Одним з найефективніших методів підвищення рівня кваліфікації майбутніх фахівців є організація рольових ігор, ділових ситуацій. Ігри розвивають пізнавальний інтерес, активізують розумову діяльність, вчать робити висновки, зіставляти окремі факти. Під час гри студенти краще засвоюють матеріал, вчаться застосовувати набуті знання в нових ситуаціях. Рольова гра вимагає від студентів прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі. [1;27]. Наприклад: «Я керівник установи, підприємства, організації. Мої дії», «Організація рекламної компанії».

Під час навчання головна увага повинна приділятися ефективній організації самостійної роботи студентів. Саме тут на допомогу викладачеві приходять інформаційні технології, серед яких особливої ваги набуває комп'ютеризація навчання. Ефективній організації самостійної роботи студентів сприяє використання Інтернету. Користуючись послугами мережі Інтернет, студент вчиться вибирати із великої кількості інформаційних джерел потрібну інформацію, аналізувати та систематизувати її.

Необхідна ланка в роботі викладача – комп'ютерні програми. Наприклад, у Сумському національному аграрному університеті з метою підвищення якості самостійної роботи студентів, контролю їхніх знань активно використовується комп'ютерна програма "Атестація", що здійснює процедуру діагностики сформованості компетенцій студента з дисципліни чи окремого її модуля у вигляді тестування. Програма "Атестація" не лише забезпечує економію навчального часу (тестові завдання студенти виконують в комп'ютерному класі у вільний від занять час), але й значно полегшує роботу викладача, який одержує вже готові, опрацьовані комп'ютером, результати самоконтролю.

Одним із інноваційних методів є програма створення презентацій Power Point. Проста у використанні, вона дозволяє педагогові створити анімаційний опорний конспект заняття, включити відео- і аудіофрагмент,

зобразити в динаміці якесь явище, подію. Переваги мультимедійних технологій, у порівнянні з традиційними, значні: наочне подання матеріалу, можливість ефективної перевірки знань, широкий спектр організаційних форм у роботі студентів і методичних прийомів у діяльності викладача. Мультимедійні моделі дозволяють сформувати в свідомості студента цілісну картину процесів і явищ, інтерактивні моделі дають можливість самостійно конструювати процеси, виправляти свої помилки, самонавчатися.

Інформаційно-навчальна допомога передбачає самостійну діяльність студента щодо пошуку, усвідомлення й переробки нових знань. Пояснення викладача передбачає використання спеціально створених для конкретних занять методичних розробок, які містять короткий текст, основні формули, схеми, замальовки. Визначення цього змісту є найважливішим завданням для забезпечення реалістичності викладацької мети.

Самостійна робота студентів може бути ефективною лише в тому випадку, коли викладач скоординує діяльність студента, допоможе йому в професійному самовизначенні. У зв'язку з цим важливого значення набуває навчально-методичне забезпечення дисципліни, яке включає такі структурні компоненти, як базова програма, конспекти лекцій, тестові та інші практичні завдання до тем, теми індивідуальних завдань, питання для модульного та підсумкового контролів і самоперевірки знань, словник ключових термінів і понять, список основної та додаткової літератури. Підвищенню ефективності організації самостійної роботи студентів сприяють електронні посібники та підручники.

Висновки. Вивчення та застосування на практиці інноваційних методологічних підходів надають можливість викладачам впроваджувати та удосконалювати нові методи роботи, підвищувати ефективність навчального процесу та рівень знань студентів. Упровадження інноваційних методів значно поліпшує якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння студентами, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує

мотивацію до вивчення української мови, створює умови для більш тісної співпраці між викладачами і студентами.

Отже, перед усіма філологами сьогодні стоїть важливе завдання – зберегти українську мову не лише як символ культури і нації, але і як феномен нового культурно-історичного середовища, що народжується інформаційно-комп'ютерними технологіями ХХІ ст., а у викладанні української мови за професійним спрямуванням студентам вищих аграрних навчальних закладів активно використовувати інноваційні технології, що сприяють формуванню мовленнєвої компетенції, високої культури усного та писемного мовлення. Подальша робота передбачає дослідження рівня розвитку мовленнєвих здібностей студентів та розробку сучасних, інноваційних технологій розвитку мовленнєвої компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнов А.Р. Игровые задания на уроках русского языка / Арутюнов А.Р. – М.: Русский язык, 1984. – 215 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / Дичківська І.М. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Дівакова І.І. Інтерактивні технології навчання / Дівакова І.І. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – С. 23 – 27.
4. Паламар Л. М. Проблеми функціонування української мови у вузах у період національного відродження / Паламар Л.М. – К.: ІСДО, 1993. – С. 3-11.

Харченко И. И. Взаимодействие традиционных и инновационных методов преподавания украинского языка за профессиональным направлением студентам высших аграрных учебных заведений

В статье исследуются особенности использования инновационных технологий в преподавании украинского языка за профессиональным направлением студентам высших аграрных учебных заведений, их взаимодействие с традиционными методами обучения. Рассматриваются компьютерные, коммуникационные, информационные, мультимедийные технологии, а также технологии интерактивных методов обучения.

Ключевые слова: инновационные технологии, интерактивные и традиционные методы обучения, украинский язык за профессиональным направлением, высшая школа.

Kharchenko I.I. The cooperation of traditional and innovational methods of Ukrainian teaching in its professional direction in higher agrarian educational establishments

The article investigates the features of usage of innovational technologies in Ukrainian teaching in its professional direction in higher agrarian educational establishments, also their cooperation with the traditional methods of education.

The author examines computer, communicational, informational, multimedia technologies, and also the technology of interaction in teaching.

Key words: innovational technologies, the technology of interaction in teaching, the traditional methods of education, the Ukrainian language in its professional direction, the Higher School.